

Toelichting bij het dictee *De taal der liefde*

[1]

spreidt

Het gaat hier om een derde persoon enkelvoud (het onderwerp is *Van Dale*), dus stam (*spreid*) + uitgang -t.

[2]

tentoon

Het hele werkwoord is *tentoon spreiden*, in één woord. Als we dit scheidbare werkwoord splitsen, blijven de overige delen (*ten* en *toon*) bij elkaar.

[3]

publicatie

Met c. Tot 1995 was *publikatie* de voorkeurspelling, met *publicatie* als zogeheten toegelaten spelling. In dat jaar zijn de rollen omgedraaid en omdat toen ook de toegelaten spelling is afgeschaft, is *publicatie* sindsdien de enig juiste schrijfwijze. Daarmee loopt het in de pas met alle andere woorden op -*catie*.

[4]

seks

In tegenstelling tot wat veel mensen denken is niet *sex*, maar *seks* de officiële schrijfwijze. Tot 1995 mocht je ook nog *sex* hebben, maar in dat jaar is de toegelaten spelling afgeschaft en beperken we ons tot *seks*.

[5]

allusie

Een allusie is een toespeling. Hoewel je hier een z uitspreekt, schrijf je een s, net als bij andere leenwoorden uit het Frans die in die taal op -*usion* eindigen: *illusie*, *conclusie*, *fusie* enz.

[6]

consternatie

Met t, zoals in alle woorden met het achtervoegsel -*atie* dat we gebruiken om van werkwoorden zelfstandige naamwoorden te maken. Het werkwoord *consterner* ('in opschudding brengen') is weliswaar niet erg bekend, maar het staat wel in *Van Dale*.

[7]

reviaanse

Met kleine letter. Er bestaat een regel die zegt dat bijvoeglijke naamwoorden die zijn afgeleid van een persoonsnaam altijd een kleine letter krijgen: *rembrandtesk*, *leninistisch*, *reviaans*.

[8]

heren-

Dit is een samentrekking van *herenliefde* c.q. *knapenliefde*. Op de plaats van het weggelaten deel in het eerste woord schrijf je een streepje: *heren-* c.q. *knapenliefde*.

[9]

welteverstaan

Eén woord. Dat is een kwestie van afspraak. Je ziet wel meer dat losse woorden die vaak samen worden gebruikt op den duur aan elkaar geschreven gaan worden. Veelal gaat het dan om standaardzinnnetjes, vergelijk het eveneens aan elkaar geschreven *welsterusten*.

[10]

veranderd

Het gaat hier om het voltooid deelwoord (*is veranderd*), en dat krijgt volgens de kofschipregel een d op het eind; de laatste klank van de stam is immers een r en die zit niet in 't *kofschip*.

[11]

erotische

Zonder h, want die zit ook niet in het grondwoord *erotiek*. Je kunt alleen een h krijgen als die al in het grondwoord zit, zoals bij het paar *ethiek* – *ethisch*.

[12]

percipieert

Zonder trema, want je kunt dit woord niet verkeerd lezen. De formele regel luidt dat er bij drie of meer opeenvolgende klinkers nooit een trema komt op de letter na de i.

[13]

kennisneemt

Aan elkaar. Dat is een kwestie van afspraak. Deze woorden komen zo vaak samen voor dat ze met elkaar vergroeid zijn geraakt en sinds 1995 is dat gehonoreerd in de officiële spelling.

[14]

scabreuze

Met z, net als andere bijvoeglijke naamwoorden op *-eus* die teruggaan op een Frans woord op *-eux*: *rancuneus*, *serieus*, *amoureux* enz.

[15]

aanduidt

Derde persoon enkelvoud, dus stam (*aanduid*) + t.

[16]

per se

De uitdrukking is in deze vorm, dus met spatie en zonder accent, ontleend aan het Latijn. Letterlijk betekent het 'vanzelf, op zichzelf'.

[17]

ontleend

Het gaat hier om het voltooid deelwoord, wat te zien is aan het hulpwerkwoord van tijd *zijn*. De laatste klank van de stam (n) zit niet in *'t kofschip*, dus krijgen we een d (wat je ook kunt zien door het woord te verlengen: *de ontleende citaten*).

[18]

esthetische

Zonder h in de voorlaatste lettergreep, want die zit ook niet in de uitgang van het grondwoord *esthetiek*. Je kunt alleen een h krijgen als die ook in het grondwoord zit, zoals bij het paar *ethiek* – *ethisch*.

[19]

grosso modo

Dit is als woordgroep ontleend aan het Latijn en behoudt daarom dezelfde schrijfwijze als in die brontaal, dus met spatie. Het betekent letterlijk: 'op een dikke (d.i. grove, ruwe) manier'.

[20]

Bijbeltekst

Namen van als heilig beschouwde geschriften schrijven we in het Nederlands met een hoofdletter: *Bijbel*, *Koran*, *Talmoed*. Dat geldt ook voor samenstellingen met die woorden: *Talmoedkenner*, *Koranstudie*, *Bijbeltekst*.

[21]

cimbaal

Al in de negentiende eeuw wordt dit woord met een i geschreven. De foutieve y-spelling – die je vaak aantreft – wordt mogelijk ingegeven door het Engelse *cymbal* of het Franse *cymbale*.

[22]

Een

De – strenge – regel luidt dat je accenten op *een/één* alleen schrijft als er misverstand mogelijk is of een verkeerde uitspraak zou kunnen ontstaan. Dat is hier niet het geval, want het kan bij *een en ander* nooit om het lidwoord *een* (uitgesproken 'un') gaan. Overigens is dit een fout die niet zwaar zal worden aangerekend. Maar in een dictee gelden nu eenmaal strenge regels.

[23]

geenszins

Met tussen-s, een oude genitiefvorm die we ook zien in *anderszins*, *enigszins* enz.

[24]

pikanterieën

De regel voor woorden op *-ie* is dat ze de meervoudsuitgang *-ën* krijgen als de klemtoon op de laatste lettergreep valt, zoals het geval is in *pikanterie*. Valt de klemtoon niet op *ie*, dan komt er alleen een *n* achter en krijgt de *e* een trema: *glie* – *qliën*.

[25]

handcatechisatie

Volgens *De taal der liefde* betekent dit 'handmatige seks, m.n. wederzijdse masturbatie'. *Catechisatie* komt van het Franse *catéchiser*, dat weer aan het Latijn ontleend is. De *i* uit de derde lettergreep zien we ook terug in *catechismus*.

[26]

klok-en-hamerspel

Hier is geen sprake van een samentrekking en daarom is *klok- en hamerspel* geen goede spelling, want zo'n streepje suggereert dat er iets zou zijn weggelaten. Dat is niet zo; het gaat niet om een *klokspel en hamerspel*. Maar je wilt wel benadrukken dat het geheel bij elkaar hoort: het is een spel dat bestaat uit klokken en hamers. Dat druk je uit door alles met streepjes te verbinden: *klok-en-hamerspel*.

[27]

geconsummeerd

De verwarring tussen *consumeren* ('verbruiken') en *consummeren* ('voltrekken, m.n. van een huwelijk door de geslachtsdaad') dateert niet van vandaag of gisteren. Al in het christelijk Latijn van de middeleeuwen haalt men *consumere* en *consummare* geregeld door elkaar.

[28]

tanga

Het minuscule slipje of zwembroekje dat hier bedoeld is, schrijf je met één *g*. *Tangga* is Indonesisch voor 'ladder' en met hoofdletter is het ook een dorp op Sumatra.

[29]

manufacturen

Dit wat ouderwetse woord voor 'geweven stoffen' leenden we via het Frans uit het Latijn. Het is samengesteld uit *manus* ('hand') en *factura* ('bewerking'). Een *opus manu factum* is een handwerk.

[30]

g-plek

Met kleine letter, hoewel de *g* de afkorting is van een persoon, de Duitse gynaecoloog Ernst Gräfenberg, die leefde van 1881 tot 1957. Maar omdat we bij de naam van deze zeer gevoelige plek aan het uiteinde van de clitoris nu eenmaal niet in de eerste plaats aan die naamgever denken, spellen we *g-plek* met kleine letter.

[31]

coïteren

Met trema, omdat we anders de lettercombinatie *oi* ten onrechte als één klank zouden kunnen lezen.

[32]

anticonceptie

Zonder streepje, want dat is niet nodig na het voorvoegsel *anti*. Genuanceerder gezegd: het streepje is hier niet verplicht, want wie dat inzichtelijker vindt mag hier wel een streepje zetten. Maar omdat bij dictees de regel geldt dat je alleen streepjes mag schrijven als die verplicht zijn, kunnen we hier alleen *anticonceptie* goed rekenen.

[33]

archaïsche

Het gaat hier niet om een vorm van anticonceptie die vooral onder boeren gemeengoed zou zijn, maar om een wat uit de tijd geraakte manier om geen kinderen te krijgen. En een ander woord voor 'ouderwets' is *archaïsch*.

[34]

coitus interruptus

Een instinker. De woorden *coïtus* en *coïteren* schrijf je met trema. Dat zijn gewone Nederlandse woorden waarvoor de Nederlandse spellingregels gelden. Maar *coitus interruptus* is een woordgroep die in zijn geheel aan het Latijn is ontleend. In zo'n geval blijft de spelling uit de brontaal behouden, en aangezien het Latijn geen trema's kent schrijven we die hier dus ook niet.

[35]

parafraseren

Het werkwoord dat hoort bij *parafrase*. Dezelfde woordstam vinden we bijvoorbeeld ook terug in *holle frasen*. Geleend uit het Frans, waar je *phrase* schrijft. En een Franse ph wordt bij ons een f.

[36]

copuleert

Copuleren doen we in het Nederlands al sinds jaar en dag met een c. Dat is simpelweg een kwestie van afspraak.

[37]

kieren

Kieren betekent volgens *De taal der liefde* 'geslachtsgemeenschap hebben, neuken'. Kirren bestaat ook, maar dat is volgens de Dikke van Dale 'verliefde geluidjes maken'. Uit de context wordt duidelijk dat dat hier niet bedoeld is, al valt niet uit te sluiten dat er tijdens het kieren ook weleens gekird wordt.

[38]

Wippenstein

De term *van Wippenstein gaan* is gemunt door Kees van Kooten en Wim de Bie, in hun creatie *De Klisjeemannetjes*. Met hoofdletter omdat het hier een – weliswaar denkbeeldige – eigenaam betreft. Ook andere fictieve namen schrijf je met een hoofdletter: *Luilekkerland*, *Verweggistan*, *Nergenshuizen* enz.